

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Jaarverslag

2025

Advies in 2025: Interne maatregelen Natura 2000 Engbertsdijksvenen |
De provincie Overijssel had de primeur een milieueffectrapport op te stellen
voor een Natura 2000-beheerplan. Mogelijk volgen er nog veel meer.

Introductie

2025 was in vele opzichten een bijzonder jaar. Een jaar met veel beweging in de wereld, in politiek Nederland én in de ruimtelijke ordening. Ook bij de Commissie mer veranderde er veel. Zo kreeg de organisatie een nieuw gezicht: algemeen directeur/secretaris Caroline Porsius.

Caroline: ‘Ik ben blij om in deze nieuwe rol bij te kunnen dragen aan duurzame ontwikkelingen in ons land. We leven immers in een prachtig land, met een grote diversiteit aan cultuurlandschappen, veel water, natuur, grootschalige polders, mooie dorpen en steden en ruimte voor innovatie en industrie. Tegelijkertijd staan we voor behoorlijk grote opgaven, zoals woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie en natuurherstel. We wonen, werken en recreëren in een compacte en dichtbevolkte delta, waar het maken van plannen en keuzes vraagt om zorgvuldige afwegingen. Nederland is altijd sterk geweest in ruimtelijke ordening, en daar mogen we trots op zijn. Want, met de keuzes die we nu maken dragen we bij aan brede welvaart: de kwaliteit van leven hier en nu, later en elders.

Milieueffectrapportage is bij uitstek hét instrument voor het zorgvuldig inrichten van onze leefomgeving. Als rijk en veelzijdig onderzoeksinstrument vormt het een

belangrijke bron van informatie voor het gehele proces van ruimtelijke ontwikkeling. Van ontwerpplan tot besluitvorming, maar ook voor realisatie en monitoring. De Commissie mer bewaakt als onafhankelijk en betrouwbaar adviesorgaan de kwaliteit. Tegelijkertijd is de Commissie meer dan alleen een toetsende instantie. Bij ons komt immers alles voorbij: van dijkversterkingen in kleine gemeenten, warmteprogramma’s in grote steden, provinciale gebiedsprogramma’s en projecten van nationaal belang zoals Schiphol, Tata Steel of de Nota Ruimte.

Als kennispartner hebben wij goed zicht op wat er in Nederland op alle schaalniveaus ontworpen en besloten wordt. Deze kennis zetten we graag in.

2025 was een jaar van reflectie op ons werk en organisatie. De in 2024 uitgevoerde Gateway Review daagt ons uit om te kijken naar de toekomst van het instrument mer en onze rol daarin. Dit geeft mooie aanknopingspunten.

Het instrument heet dan wel milieueffect-rapportage, maar - naast effecten op milieu - zijn alle factoren die effect hebben op een gezonde leefomgeving van belang. Hoe mooi zou het zijn om te streven naar plannen die een positieve bijdrage leveren aan de leefomgeving én de gezondheid van mens, groene gezonde wijken, de sociale impact van een plan en de (sociale) veiligheid. Het is belangrijk om deze brede blik vanaf de start mee te nemen.

Daarnaast is een zo vroeg mogelijke inzet van mer een grote hefboom en succesfactor om de kwaliteit van mer en plan- en besluitprocessen te versterken.

Hier ligt een opgave voor de gehele keten, die we alleen in co-creatie kunnen bereiken. Met de Commissie als verbinder.

De Commissie heeft daar voldoende expertise voor in huis met bijna vier decennia aan ervaring. We kijken uit naar 2026, waarin we ons veertig jarig bestaan vieren.

We koesteren wat we hebben én bouwen samen aan een duurzame toekomst.'

2025: De cijfers achter de adviezen - I

In 2025 heeft de Commissie 155 adviezen uitgebracht.

Het aantal adviezen is exact gelijk aan dat van 2024. In de laatste zes jaar was het aantal adviezen alleen hoger in 2021 (160). Bekijk hier de [complete lijst](#) van onze uitgebrachte adviezen.

In 2025 heeft de Commissie 56 adviezen uitgebracht over een **Notitie Reikwijdte en Detailniveau**. Voor elk van deze NRD's gaf de Commissie adviezen om in het MER alle informatie op te nemen die nodig is om het milieubelang een plek te geven in de besluitvorming. In veel adviezen komt de aanpak van het milieuonderzoek aan bod, meer specifiek het doel van het plan of project en de te onderzoeken alternatieven.

Inhoudelijke onderwerpen waar de Commissie in 2025 vaak aandacht voor vroeg zijn natuur, water, bodem en landschap.

Een groot deel van de NRD-adviezen ging over plannen of projecten op het gebied van energie, delfstoffen en industrie. Het gaat dan bijvoorbeeld om windparken, netversterkingen en winningen /ontgrondingen.

De Commissie bracht een **toetsingsadvies** uit over 68 MER'en. Bij zes daarvan concludeerde de Commissie dat het MER alle essentiële informatie bood om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen. Daar stond tegenover dat in 62 beoordeelde MER'en nog informatie ontbrak. Het ging dan vaak om de onderwerpen natuur, water, geluid, gezondheid en landschap.

De Commissie heeft 17 MER'en beoordeeld die na een eerdere toetsing zijn aangevuld of aangepast. Daaruit bleek dat drie van de aangevulde MER'en nu wel voldoende informatie boden.

2025: De cijfers achter de adviezen - II

In 2025 heeft de Commissie acht keer een tussentijds toetsingsadvies uitgebracht. Dat gaat om MER'en die zijn voorgelegd voordat het volledige MER is opgesteld en/of het ontwerp volledig is uitgewerkt. Bijvoorbeeld het besluit over een voorkeursbeslissing zonder dat dit een formeel besluit betreft (zoals de keuze voor een voorkeursalternatief bij dijkversterkingen). Voor zes tussentijdse toetsingen was een advies van de Commissie op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau beschikbaar. In vijf gevallen is duidelijk dat dit advies (deels) is overgenomen.

Overige adviezen betreffen het leveren van een Engelstalige versie van het voorlopig toetsingsadvies voor de levensduurverlenging kerncentrale Borssele in het kader van het Espoo-verdrag en een pre-advies in het kader van het Programma Energiehoofdstructuur II.

Dit laatste was gericht op het komen tot een (plan van) aanpak.

Verder zijn twee adviezen uitgebracht van **Auditcommissies** over respectievelijk de zoutwinning en de aardgaswinning onder de Waddenzee. Het gaat dan om een oordeel van de Auditcommissie over het monitoringsprogramma en de resultaten over het jaar 2024.

Met uitzondering van de vertaling voor de kerncentrale Borssele bevatten alle drie de adviezen voorstellen ter aanvulling en/of verbetering, of voorstellen voor het vervolg.

Ook bracht de Commissie in 2025 twee adviezen uit over **mer-beoordelingen**. Daarbij gaf ze voorstellen ter aanvulling, of met het oog op het vervolgtraject.

2025: Uitgebrachte adviezen per provincie

Thema: Op weg naar aardgasvrije gemeenten

In 2025 kwamen de gemeentelijke warmteprogramma's op gang

Dit betekende dat ook wij de eerste adviesaanvragen ontvingen voor het beoordelen van een MER bij warmteprogramma's. We schreven adviezen voor de gemeente Utrecht, Tilburg, Rotterdam, Eindhoven en Den Haag.

Daarnaast leverden we input voor de Handreiking mer in de warmtetransitie, die het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie in mei 2025 publiceerde.

Een warmteprogramma, wat en waarom?

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in Nederland uiterlijk in 2050 volledig van het aardgas af is.

Dat draagt bij aan de doelstelling om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

In een warmteprogramma beschrijft een gemeente haar plannen voor het aardgasvrij maken van wijken voor de komende tien jaar.

Een warmteprogramma is een programma onder de Omgevingswet en stelt vaak kaders voor mer-(beoordelings)plichtige projecten, zoals de aanleg van warmteleidingen. Daarom wordt er bij een warmteprogramma een plan-MER opgesteld.

Tom Ludwig - werkgroepsecretaris

'Door per wijk onderzoek te doen naar de verschillende mogelijkheden om aardgasvrij te worden, zorg je voor goede besluiten en tempo in de realisatie.'

Meerwaarde van MER bij warmteprogramma's

Een MER biedt belangrijke informatie die

nodig is voor een warmteprogramma, zoals het doel, de kaders en de eerder gemaakte keuzes en besluitvorming. Het MER helpt met geven van inzicht in de warmte- en koudevraag en daarbij passende bronnen, technieken en infrastructuur.

Ook beschrijft het MER alternatieven, de milieugevolgen en het doelbereik. Het ondersteunt bij het meenemen van milieuoverwegingen in de te maken keuzes in het warmteprogramma. Daarnaast is er aandacht voor monitoring van effecten.

Casus warmteprogramma Den Haag: ook de effecten van koeltechnieken zijn belangrijk

De gemeente Den Haag stelde een warmteprogramma op waarin staat hoe elke buurt het best aardgasvrij kan worden. De Commissie adviseerde om een volledig overzicht op te nemen van alle relevante warmte- én koelteoplossingen.

Door klimaatverandering stijgt de vraag naar koeling. Als de gemeente een oplossing kiest die alleen kan verwarmen, is de kans groot dat inwoners zelf een koelinstallatie (zoals een airco) plaatsen. Dit soort koelsystemen zorgen voor effecten op de leefomgeving en vergroten de druk op het stroomnet.

Voor de warmtetransitie is het daarom belangrijk om ook de effecten van koeltechnieken te onderzoeken.

Per oplossing moet worden laten zien wat de impact op mens en milieu is.

Belangrijk daarbij is om rekening te houden met de gevolgen van oplossingen voor het stroomnet. Dit kan van invloed zijn op de fasering van de warmtetransitie. Deze basisinformatie helpt de gemeente per buurt de beste oplossing te kiezen.

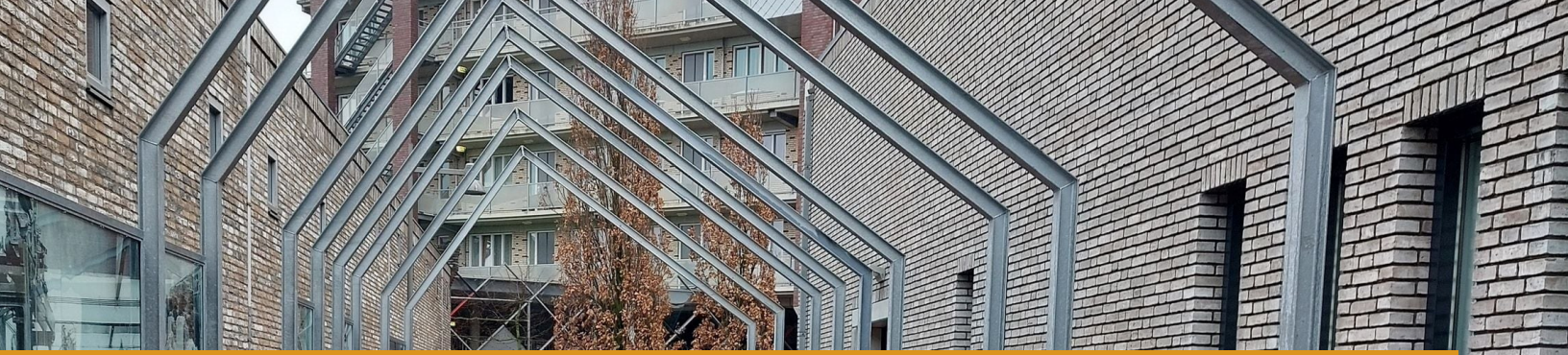
Doorkijk 2026

In 2026 verwachten we een verdere toename van adviesaanvragen voor warmteprogramma's, omdat elke gemeente uiterlijk eind 2027 een warmteprogramma moet hebben vastgesteld.

Om gemeenten te helpen tijdig een besluit te nemen over hun programma, en om de bijbehorende mer-procedure te vereenvoudigen en de kosten te reduceren, heeft de Commissie in 2025 voor het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie bijgedragen aan het opstellen van de handreiking [Milieueffectrapportage in de warmtetransitie | NPLW](#) en wordt er vanaf 2026 een gereduceerd adviestarief opgesteld bij gebruik van de modelrapportage voor gemeentelijke warmteprogramma's van het NPLW.

Casus: Warmteprogramma gemeente Den Haag | Alle gemeenten (zo ook de gemeente Den Haag) maken een warmteprogramma; daarvoor is inmiddels een handreiking en standaardaanpak opgesteld.

Thema: Dilemma's en verschillende keuzemogelijkheden integraal in beeld brengen

In 2025 bleven Omgevingsvisies een rol spelen voor gemeenten

In 2025 schreven we 32 adviezen voor omgevingsvisies. Van deze adviezen waren er 6 gericht aan provincies en 26 aan gemeenten.

Een omgevingsvisie, wat en waarom?

Sinds 2024 is de Omgevingswet van kracht. Eén van de kerninstrumenten van de Omgevingswet is de omgevingsvisie, een integrale visie voor de fysieke leefomgeving.

Het Rijk, provincies en gemeenten stellen een omgevingsvisie op voor hun gehele grondgebied. Deze bevat de hoofdlijnen van beleid en geeft richting aan de verdere uitwerking in programma's, regelgeving (zoals omgevingsplannen en verordeningen), vergunningen en projectbesluiten. Een

omgevingsvisie stelt vaak kaders voor mer-(beoordelings)plichtige besluiten. Het opstellen van een plan-MER is dan ook meestal verplicht bij omgevingsvisies.

Pieter Jongejans - werkgroepsecretaris

'Veel provincies en gemeenten zijn vooruitlopend op de Omgevingswet al

begonnen met het opstellen van omgevingsvisies. We

zagen dat met name

gemeenten zoekende zijn in

de toepassing van de instrumenten

van de Omgevingswet.

De eerste omgevingsvisies, al dan niet ondersteund door een MER, bleken in de praktijk vaak te abstract om effectief sturend te zijn voor de uitwerking van programma's en concrete besluiten. Het was al ingewikkeld genoeg om het bestaande beleid samen te

brenge in een integrale visie. Abstracte visies maken het bijvoorbeeld lastig om alternatieven goed te vergelijken of concrete effecten te beoordelen.

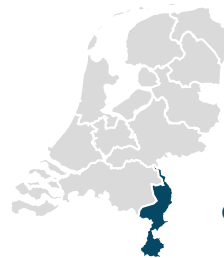
Interessant is dat gemeenten die al een omgevingsvisie hebben opgesteld, nu soms merken dat ze een nieuwe, concretere versie nodig hebben. Ze merken dat ze scherpere kaders nodig hebben om echt richting te geven aan de ontwikkeling van hun gemeente. Dit roept vragen op over de toepassing van milieueffectrapportage, bijvoorbeeld: is voor elk programma of voor iedere wijziging van een omgevingsvisie een nieuw MER noodzakelijk? En hoe kan eerder verzamelde informatie worden hergebruikt?’

Meerwaarde van MER bij omgevingsvisies

Een MER of omgevingseffectrapport (OER) maakt de milieugevolgen van strategische keuzes vroegtijdig en systematisch inzichtelijk. Daardoor ontstaat een breed en integraal beeld van effecten op onder meer klimaat, natuur, gezondheid, water, landschap en leefkwaliteit. Deze kennis helpt gemeenten, provincies en Rijk om ambities en ontwikkelrichtingen realistisch te formuleren en milieubelangen volwaardig mee te wegen naast sociale en economische doelen. Daarnaast ondersteunt een MER een transparant en zorgvuldig besluitvormingsproces. Door alternatieven en scenario’s met elkaar te vergelijken,

stimuleert het MER een bewuste afweging en helpt het om milieukansen te benutten en risico’s te voorkomen. Dit draagt bij aan een toekomstbestendige omgevingsvisie, vergroot de bestuurlijke en juridische kwaliteit van besluiten en biedt een stevige basis voor participatie en gesprek met inwoners, bedrijven en andere overheden.

Het doorlopen van de mer-procedure biedt een belangrijke meerwaarde bij het opstellen van de omgevingsvisie. Het brengt focus in de uitwerking van de omgevingsvisie, maakt ambities en doelstellingen concreter, onderzoekt alternatieven en keuzes en beoordeelt doelstellingen en effecten integraal. Het vormt de basis voor de uitwerking in programma’s en andere besluiten en voor monitoring van de kwaliteit van de leefomgeving, waarmee het beleid kan worden bijgesteld.

Casus Omgevingsvisie Maastricht: is er genoeg ruimte voor álle ambities en opgaven?

De gemeente Maastricht heeft een concrete en gebiedsgerichte omgevingsvisie voor 2040 opgesteld: “Stad van Dichtbij, Omgevingsvisie Maastricht 2040”. Het hoofdthema van de visie is de verbetering van de brede welvaart.

Een belangrijk onderdeel was het ambitieuze woningbouwprogramma van tussen de 8.000 en 12.000 nieuwe woningen. De effecten op de omgeving zijn onderzocht in een OER.

Het rapport bracht goed in beeld hoe de omgeving zich zou ontwikkelen met én zonder de omgevingsvisie. Onder andere op de thema's economische vitaliteit en wonen, gezond gedrag, landschap, natuur, water en grondwater waren volgens het OER verbeteringen te verwachten door de keuzes die in de omgevingsvisie worden gemaakt.

De Commissie adviseerde om in de aanvulling op het OER ook te onderzoeken wat de ruimtelijke consequenties zijn van alle ambities en opgaven.

Zo'n onderzoek geeft beter inzicht in eventuele conflicterende ruimteclaims. Dit is van groot belang, bijvoorbeeld voor de selectie van woningbouwlocaties.

Daarnaast adviseerden we om ook te onderzoeken hoe een tegenvallende groei de omgevingskwaliteit kan beïnvloeden.

Doorkijk 2026

In 2026 verwachten we opnieuw veel adviezen voor omgevingsvisies en programma's van provincies en gemeenten.

De meeste provincies en sommige gemeenten zijn al bezig met een herziening van de omgevingsvisie, waarin vaak concretere keuzes worden gemaakt. Deze worden uitgewerkt in thematische en gebiedsgerichte programma's.

Mede op basis van de Nota Ruimte (de nationale omgevingsvisie) zullen in veel gemeenten woningbouwplannen ontwikkeld worden. Deze ontwikkelingen moeten vaak ingepast worden in gebieden waar ook andere ruimteclaims gelden, bijvoorbeeld voor landbouw, natuur, water, energievoorziening of defensiedoeleinden.

Milieueffectrapportage helpt bij het in beeld brengen van deze dilemma's en de effecten van verschillende keuzemogelijkheden.

Casus: Omgevingsvisie gemeente Maastricht | Veel gemeenten (en provincies in mindere mate) worstelen met de instrumenten van de Omgevingswet. De omgevingsvisie voor de gemeente Maastricht bracht wél goed in beeld hoe de omgeving zich zou ontwikkelen met én zonder de omgevingsvisie.

2025: In de media

De Commissie mer verscheen ruim 200 keer in het nieuws in 2025, waarvan zeven maal in landelijke media

Op 20 maart in Trouw: **'Rapport afgezwakt onder druk van Schiphol'**, waarin de Commissie beschuldigd wordt van bezwijken onder druk Schiphol.

Op 16 mei in NRC: **'Onderzoek Rijk naar beheer kernafval zo slecht dat het opnieuw moet'**, artikel naar aanleiding van MER bij kernafvalopslag.

Op 30 mei in Trouw: **'Kabels door het Wad. Effect op de Natuur nog te onduidelijk'**, artikel over Commissie advies bij MER aanlanding windenergie.

Op 3 juni in de Telegraaf: **'Graaf tunnel onder Wad voor kabels'**, artikel over hetzelfde advies.

Op 28 oktober in Reformatorisch Dagblad: **'Kijk meer naar milieu bij plannen defensie'**.

Op 29 oktober in NRC: **'Defensie moet burgers beter inlichten.'** Beiden artikel n.a.v. advies bij Defensieplannen.

Op 17 december in FD: **'Gezondheidswinst aanpak Tata Steel onduidelijk.'** Artikel over ontbreken van milieueffecten in MER van maatwerkafspraken.

Daan de Wit - senior communicatie adviseur/woordvoerder

'Media-aandacht helpt om een breed publiek goed te informeren over vaak complexe dossiers.'

Bekijk hier de [complete lijst](#) van artikelen in diverse media.

Advies in 2025: [Aansluiting Energielandsgoed Wells Meer](#) | Omdat netcongestie steeds nijpender wordt, lopen er veel hoogspanningsprojecten. Vooral nieuwe bovengrondse tracés zijn lastig uitvoerbaar vanwege gevolgen voor Natura 2000 en UNESCO.

2025: Kennisactiviteiten

In 2025 ondernamen we verschillende kennisdeling- en kennisontwikkelingsactiviteiten

Zo bezochten we de laatste drie provincies in de Commissie komt naar... reeks: Drenthe, Noord-Holland en Zeeland. We gaven verschillende presentaties, zowel bij onderwijsinstellingen als ministeries, gemeenten en adviesbureaus. Ook organiseerden we onze jaarlijkse deskundigendag, met als thema: Innoveren van mer.

Publicaties in 2025:

- Factsheet Politieke bestuurder en mer
- Factsheet Natuur in mer
- Factsheet Stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden in mer
- Document Aanbesteding en mer

Update van publicaties in 2025:

- Factsheet Cultureel Erfgoed in mer
- Factsheet Hoogwaterbescherming en mer

Tess van der Hoek- kennis- en communicatieadviseur

'Als Commissie mer stellen we kennis centraal. Met onze publicaties leggen we duidelijk uit wat milieueffectrapportage (mer) inhoudt, waarom het belangrijk is en hoe het in de praktijk werkt. Of het nu gaat om een toelichting op wet- en regelgeving, een overzicht van goede voorbeelden of een verdieping in specifieke thema's, onze publicaties maken complexe informatie begrijpelijk en toegankelijk.'

Halverwege december lanceerden we onze [nieuwe website](#).

Bekijk hier de [complete lijst](#) van onze kennisactiviteiten.

Thema: Nationale strategische keuzes in sectoroverstijgende opgaven scherp krijgen

Verschillende nationale programma's kwamen bij ons langs in 2025

In 2025 adviseerden we over het Circulair Materialenplan, het Nationaal Programma Radioactief afval, het Programma overgedragen milieuregels Omgevingswet en Ruimte voor Defensie. Ook kwamen de Nationale klimaatadaptatiestrategie 2026 en het Nationaal Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater bij ons langs.

Wat opvalt is dat milieueffectrapportage steeds meer voor grotere (nationale) programma's en brede beleidskaders wordt ingezet.

Een nationaal programma, wat en waarom?

Een nationaal programma is een programma dat door het Rijk wordt vastgesteld om nationaal beleid voor de fysieke leefomgeving concreet uit te werken in

maatregelen, vaak voor grote, sectoroverstijgende opgaven zoals water, natuur, energie of infrastructuur. Het is een kerninstrument van de Omgevingswet wat uitgewerkt beleid én de maatregelen die nodig zijn om omgevingswaarden of andere doelen voor de leefomgeving te bereiken bevat.

De meerwaarde van MER bij nationale programma's

Een milieueffectrapport heeft ook bij nationale programma's – zoals het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie – een duidelijke meerwaarde, juist omdat dit soort programma's grote, langdurige en vaak onomkeerbare ruimtelijke en maatschappelijke effecten kunnen hebben.

Zo zorgt een MER ervoor dat de milieugevolgen van nationale strategische keuzes vroegtijdig en samenhangend in

beeld komen. Het ondersteunt een onderbouwde afweging van alternatieven en beleidsrichtingen.

Door verschillende ontwikkelopties en spreidingsvarianten te vergelijken, wordt inzichtelijk waar doelen het beste kunnen worden gecombineerd met andere nationale opgaven, zoals woningbouw, natuurherstel en energietransitie. Dit helpt om milieuknelpunten te beperken en kansen voor meervoudig ruimtegebruik te benutten.

Daarnaast draagt het MER bij aan transparantie en participatie op nationaal niveau. Door milieueffecten inzichtelijk te maken met begrijpelijke informatie, biedt het een inhoudelijke basis voor het gesprek met medeoverheden, maatschappelijke organisaties en burgers. Zeker bij gevoelige thema's helpt dat om vertrouwen te versterken en het draagvlak voor nationale keuzes te vergroten.

Casus Nationaal Programma

Ruimte voor Defensie:

waar zit de ruimte voor oefenen, trainen en opslag?

Defensie groeit en heeft meer ruimte nodig voor onder andere oefenen, trainen en opslag van munitie en materieel. In het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) wil Defensie voor 57 zogenoemde behoeften ruimte vastleggen.

De milieugevolgen zijn onderzocht in een milieueffectrapport (MER). De staatssecretaris van Defensie heeft de Commissie mer gevraagd het MER te toetsen.

Bij Ruimte voor Defensie gaat het niet alleen om individuele locaties, maar om het totaal aan activiteiten en ruimteclaims in Nederland. Het MER brengt effecten op onder meer natuur, stikstof, geluid, gezondheid, landschap, water en klimaat systematisch in beeld en laat zien waar cumulatie van effecten kan optreden.

Dat is essentieel bij schaarse ruimte en botsende belangen.

Daarmee was Ruimte voor Defensie verreweg het grootste project van 2025. Het zijn eigenlijk 13 MER'en in één, waarvoor we met een recordwerkgroep hebben geadviseerd.

Onze werkgroepsecretaris Marianne Schuerhoff aan het woord

Marianne Schuerhoff was de coördinerende werkgroepsecretaris bij het advies Ruimte voor Defensie. Hoe kijkt ze terug op dit grote en complexe project? En hoe ziet ze de rol van milieueffectrapportages bij soortgelijke grote, landelijke projecten?

Marianne: *'Ruimte voor Defensie speelde in de zomer en het najaar van 2025. In dit traject waren zoveel activiteiten, zoveel locaties ter*

land, ter zee en in de lucht en zoveel typen effecten aan de orde, dat we al snel snapten dat niemand dit alleen kon doen. We hebben gekozen voor een combinatie van vier werkgroep-secretarissen.

Het was heel leerzaam om de stijl van werken van anderen te ervaren. De één kijkt verder vooruit, bijvoorbeeld naar hoe het advies eruit moet gaan zien. Een ander is meer van de grote lijnen en een derde heeft juist geweldig oog voor detail.

Soms moet je daar met elkaar even serieus bij stilstaan: hoe maken we optimaal gebruik van elkaars kwaliteiten? In een team werken betekent ook dat jouw manier van werken bevraagd wordt. Misschien vond ik dat nog wel het leerzaamst: dat je bewust wordt van je eigen werkwijze.

Defensie heeft het milieueffectrapport echt goed gebruikt om in het proces keuzes naast elkaar te leggen en af te wegen. Dit was een goed voorbeeld waarbij er echt wat te kiezen viel en waar Defensie geprobeerd heeft de milieueffecten in dat keuzeprocess volwaardig mee te nemen.

Dan heeft een milieueffectrapport én het advies van de Commissie veel toegevoegde waarde. Idealiter gebruik je een MER om open en eerlijk onderzoek te doen en alternatieven naast elkaar te leggen.

Dat lukt bij sommige landelijke dossiers minder goed vanwege allerlei gevoeligheden.

Achteraf gezien had het programma Ruimte voor Defensie nog meer aandacht kunnen besteden aan de kansen die het programma biedt. Kun je defensieactiviteiten bijvoorbeeld combineren met natuurherstel?

Dat is ook een vraag voor de Nota Ruimte: hoe kunnen we de kansen die Ruimte voor Defensie óók biedt, beter benutten bij andere opgaven waar we met elkaar voor staan?'

Doorkijk 2026

Milieueffectrapportage blijft een onmisbaar instrument binnen nationale programma's, juist nu grote opgaven zoals natuurherstel, energietransitie en het gebruik van de diepe ondergrond steeds meer samenkomen in integrale besluit-vorming.

Richting 2026 verwachten we dat de behoefte aan robuuste, onafhankelijke milieueffectinformatie verder toeneemt, mede door de verankering van Europese verplichtingen en de groeiende maatschappelijke aandacht voor bijvoorbeeld gezondheid, klimaat en natuur in nationale programma's.

Casus: Nationaal programma Ruimte voor Defensie | Dit waren eigenlijk 13 milieueffectrapporten in één, waardoor we een recordwerkgroep nodig hadden.

2025: De organisatie

Personeelsbestand Stichtingbreed

In totaal zijn er per ultimo 2025 56 personen in dienst bij de Stichting (44,83 FTE). Voor de hele Stichting geldt dat er in 2025 8 mensen in dienst bij zijn gekomen en 6 mensen zijn vertrokken.

Bekijk hier [het organogram](#) van onze organisatie.

Derk Spronk - HRM adviseur

'In 2025 hebben we 8 nieuwe mensen mogen verwelkomen.

Voor onze werving- en selectieprocedure gebruiken we recente inzichten uit de personeelspsychologie. Dat werpt zijn vruchten af: de nieuwe collega's passen goed bij ons. Daarnaast zien we extra diversiteit aan talenten en inzichten!'

Deskundigen

In 2025 werkten 168 deskundigen aan de in totaal 155 uitgebrachte adviezen. Bekijk hier de lijst van de [ingezette leden en adviseurs](#).

Financieel Jaarverslag Stichting Bureau Commissie mer

Het financieel Jaarverslag 2025 biedt een overzicht van de bestuurlijke ontwikkelingen, activiteiten en financiële resultaten van de organisatie. Lees het [complete verslag](#) hier.

Advies: Innoveren van milieueffectrapportage

De wereld verandert in hoog tempo. Het belang van een gezonde leefomgeving is groter dan ooit, maar de kwaliteit ervan staat onverminderd onder druk.

Dat heeft consequenties voor de rol van milieueffectrapportage in planvorming. Een andere rol, beter afgestemd op de dynamiek van de huidige tijd, is passend. Innoveren van mer is dan ook één van de belangrijke aandachtspunten voor de komende jaren.

Inzichten uit 2025: mer strategisch en proactief gebruiken

In 2025 boog een werkgroep van interne en externe deskundigen zich over de vraag hoe handen en voeten te geven aan die innovatie. Op basis van de aanbevelingen uit de Gateway review stelde de werkgroep zichzelf de vraag: 'Hoe kunnen we de drempels voor de mer-systematiek verlagen

om mer strategisch én proactief te gebruiken?' In een serie interviews met vertegenwoordigers uit het mer-werkveld – denk aan bevoegde gezagen, adviesbureaus en universiteiten – verkende de werkgroep problemen en oplossingen.

Dit resulteerde in een advies aan het bestuur, waarin de werkgroep een toekomstbeeld voor milieueffectrapportage schetst.

Tjeerd Gorter - werkgroepsecretaris

'mer fungeert dan als hefboom, aanjager en stok achter de deur bij strategische planvorming. Dat zorgt ervoor dat ruimtelijke planvorming actief bijdraagt aan natuurherstel en een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving.'

De nieuwe plek van plan-mer sluit naadloos aan op het doel van de Omgevingswet: bescherming en verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Doorkijk 2026 en verder

Om dit tot stand te brengen brengt de Commissie samen met andere partijen – met oog voor ieders rol in het mer-werkveld – een vliegwiel op gang.

Dit gaat ervoor zorgen dat plan-mer binnen een paar jaar structureel en dus vanaf het eerste begin van een plan verweven is met de beleidsprocessen, zowel procedureel als inhoudelijk. Co-creatie tussen MER-schrijvers, beleidsmakers en de omgeving is een belangrijke sleutel om ervoor te zorgen

dat het milieubelang vanaf het begin van het besluitvormingsproces volwaardig meeweegt. De Commissie faciliteert om dit voor elkaar te krijgen. Lees voor alle aanbevelingen [het advies zelf](#).

Caroline Porsius: *'Samen geven we richting aan een gezonde en duurzame leefomgeving, waarin brede welvaart centraal staat. We staan klaar om Nederland een stap verder te helpen.'*

